

LIBERTATEA

Foale pentru săteni și muncitori, întemeiată la Orăștie în anul 1902

Director sufletesc:
† Dr. ION I. MOȚA
Director vremelnic:
Pr. IOAN MOȚA

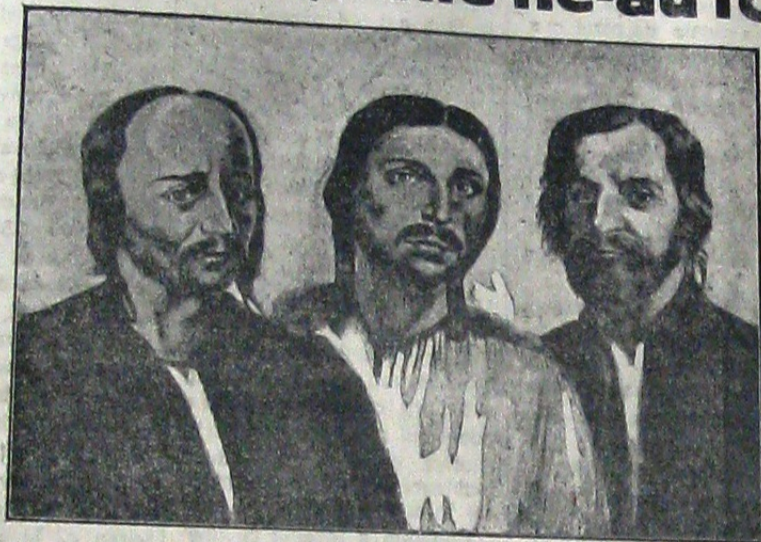
Cereri de abonare și banii
pentru foale se trimit pe adresa:
Admin. „LIBERTATEA” Moța
BUCUREȘTI I, Calea Victoriei 68.

„Libertatea” este:
Proprietatea familiei moștenitoare
a lui Ion I. Moța
ABONAMENTUL: 100 lei pe an,
50 lei pe 1/2 an și 30 lei pe 1/4 an

Orice scrisori pentru Redacție
să se trimită pe adresa:
RED. „LIBERTATEA”, ORĂȘTIE
Jud. Hunedoara

Apara
in fiecare zi
2 lei

CEI CARE PRIN VEAC
Izvor de viață viie ne-au fost:

HORIA
(Nicolae Ursu)

CLOȘCA
(Ioan Oargă)

CRÎȘAN
(Giurgiu Marcu)

Iată chipurile marilor mucenici ai neamului nostru pe când trăiau greaua viață de lobași sub stăpânirea ungurească. Tărani erau, dar frunte lată aveau... Priviți fruntea de domn și învățat alui Horia... Creer mare și luminat se sălășuia sub acea frunte lată și înaltă... El era prea mică feașta care-l învăluia, căci creerul lui, lăcăra de lumină mai multă, de dor de libertate... Și acel dor nu era numai pentru a sa libertate, ci și pentru a fraților săi, lobași, pentru a întregului său neam! Acest dor l'a hotărât să și lea bășul pribegiei și să meargă până la „Înălțatul împăraii”, despre care auzise și despre care credea că om drept și domn puternic este, și care atunci când va auzi ce viață alăturea de dobitoace, ba mai rea ca a dobitoacelor dela curțile nemeșilor, trăește credinciosul său popor românesc, — cu bună samă că va porunci ca altfel să fie!

A cercat, s'a înșelat; soții la luptă ca singuri să și facă dreptate la chemat; Cloșca și Crișan cei dinții l'au ascultat, l'au urmat, s'au răzbunat... Sfârșitul, ca a soarelei care asfințește, în nor de sânge le-a fost. Dar ca și soarele care, înecat în sânge, prin asta nu se stinge, ci doar pe alte țărâmuri îndepărtate călătorește mai departe, până ce, după timp, iarăși se ivește, parcă mai mândru, mai strălucitor înălțea celor ce îl crezuseră scufundat în întunec, așa a fost și sorocul acestor sori de pe cerul neamului românesc din Ardeal... Lu mea, scufundați în noaptea cea țără de sfârșit îl credea, ci sufletelor noastre dela el câte o rază falnică ne venea, până ce lată-l ne răsăriră de nou în fașă, plini, întregi, luminoși, mai luminoși ca niciodată!

Sărbătoarea dela Albatulia, fu marea închinare a neamului nostru, la ivirea lor de nou la răsărit... Iată din acest licid prilej, cum îi cântă copiii buni ai neamului pe violonetele lor de poezii:

Horia, Cloșca și Crișan

Cu ochii duhului din mine,
Vă văd, martiri ai țării mele:
Vă văd cu lacrimile'n gene, v'aud adâncile suspine,
V'aud scrâșnind și văd cum străngeți în mâini a junghiului prăsele.
Când biciul „nemeșului” — călne
Cumplit v'acolăcește pieptul,
Muncind ogoarele, din care voi rupeți cea mai neagră pâine,
Și când, pe glia lor străbună, voi știți că altul v'ar îl dreptul!...

Aud apoi, în pleptul vostru, adânc mânăle cum tună,
Pe fruntea lată și'n privire văd negrii nori cum vi s'adună,
Cum fulgere purtați sub gene, privind magnatele castele,
Cum v'adunați în codru ceata, în nopți ca iadul, fără stele,
Și cum vă stătuți în soapte,
Sub fiecare miez de noapte,
Jurând să pedepsiți magnații, a căror biciu cumplit vă bate,
Și să vă faceți cât mai lute, sub cer, voi înșivă dreptate!...

Ce sfântă e mânia voastră, adâncul vostru uragan,
O, Horia și Cloșca și Crișan, —
Și ce nădejdi însuflețite, în focul vostru și-au pus frații,
Că veți putea să spargeti noaptea în care vă jineau magnații!...

(Urmasa in pagina 2-a)

Poporul român recunoșcător, aridical la Albatulia, în fața porții celei mari a cetății, un puternic monument mucenicilor Horia Cloșca și Crișan. E un foarte înalt turn pătrat din piatră cioplită, a cărui vârf privește până departe-departe peste oraș, peste hotare, peste toată valea Murășului în sus și în jos, vorbind zărilor și depărtărilor despre cei trei înaintea mergători ai desrobirei neamului românesc din Țerbie... Sângele lor a fost deschizătorul de drum de jertfe mântuitoare...

Pe latura dinspre cetate sunt cioplite chipurile lor, ca privind spre fioroasa poartă, de asupra căreia stă și azi, întunecată și grozavă cămara de chinuri în care au fost jinuți ei... Iar pe latura din spre oraș, trupul puternic al unei zâne, a unei femei voinice și senine închipuind România, privește depărtările, înând în dreapta sa o cunună de foi de laur, cu care încununează în gândul ei pe slăviții mucenici!...

În fața acestei zeife încununătoare, slujitu-s'a sfârșirea monumentului în ziua de 14 Octombrie 1937, de un sobor de arhiteri, 6 la număr, în frunte cu *Patrlarhul țării Dr. Miron E. Cristea*, având la dreapta sa pe înalt-Preasfințitul *Metropolit de Alba-Iulia și Sibiu Dr. Nicolae Bălan*, și pe *Preasfințitul Episcopul ortodox Nicolae Golan* al Clujului, *Nicolae Popovici* al Orăștiei, *Vasile Lăzărca* al Caransebeșului, *Andrei Magler* al Aradului și *Cloproav* al Armistiei... Sfântă și înălțătoare a fost slujba lor, după

(Urmasa in pag. 2).

Prinderea lui Horia, Cloșca și Crișan

Și după ce părjolu amarului celui mare a unui popor chinat, asupra chinurilor lui nemeși, el l'au săvârșit, — ridicatu-s'a toată urgia stăpânirii vrăgmașe asupra lor. Ci capul revoluției, Horia și soții săi, retrasu-s'au în sânul primitor și ocrotitor al dragilor lor munți, adânc în codru adumbri, și în zadar după ei zbirii stăpânirii căutau, că nu-i găseau...

Atunci acela începură a cere ajutor momirii, ispitel cu bani și cu daruri făgăduite celor ce le vor descoperi ascunzătoarea cea răvnită... Și după o vreme, găsiu căiva lăcomitori la arginții scripitori și le-au descoperit lor ascunzătoarea, în adânc de codru... Și l'au condus până la ea, și ajutor datu-le-au să-l prindă pe ei...

Chipul de sus e grăitor: Cățanele împăratului, cu puștile în mâni, cu lungi balonete pe ele, și în cap cu înalte și negre „ciacale”, năvălesc în ascunzătoare, unii ameninți cu armele, alții sar la ei și-l prind și-l leagă... Se văd și câteva fețe ale vânzătorilor, cari dau ajutor cățanelor să-l lege...

Cele ce au urmat, se știu... Duși sub lanțuri grele, puse lor pe mâni și pe picioare, sunt aruncați în bezna unei cămări crâncene, zidită de-asupra porții celei noui a cetății din Albatulia. Aci trăiră ei zile de cumplite umiliri și chinuri, până în ziua izbăvirii... Erau atât de grele suferințele lor acolo, și atât de neagră și fioroasă pedeapsa ce li se punea în vedere, încât unul din ei, Crișan, nu putu aștepta acea zi, ci își puse de gând, să-și facă singur sfârșitul, spânzurându-se acolo în închisoare... Când negru, gând cumplit, pe care nici nu avea cum să-l împlinească. Văzu doar un cui în perete, dar acolo era prea jos, abia ca la capul său... Ci gândul negru îl gonia să alerge și să ajungă cât mai curând la acel sfârșit, care l-se părea mai ușor decât celălalt: roata... Își desfăcu dară, în cap de noapte, noștele dela opinci, le adăugă, își făcu ghilț din ele, prinse ghilțul de cui și de gât, și adunându-și genunchii în sus, se slobozi îndesat în jos... Ghilțul se strânse pe lângă gât, îl sulocă și în minuta următoare, Crișan trecuse puntea dintre viața aceasta și cealaltă... N'a trecut ca să piară, ci mai vârios viață să aibă, pe care o avu neîncetat și laca o are și azi... Trecu și el numai ca soarele care apune și nu se mai vede, dar care iarăși răsare...

